

~~Adm. 25.~~

Et Del. Comuicoria Carolina

HIERONYMI GRATI BONONIENSIS IVRISCON. PRAESTANTISSIMI RESPONSORVM

Liber Prlmus.

A CLARISSIMO IVR. VTRIVSQUE DOC.

D. ANDREA AB EXEA RECOGNITVS,

Non inelegantibus Summariis, ac locupletissimo præcipuarum materiarum
Indice in elementorum Alphabeti seriem digesto
decenter illustratus.

VENETIIS,
Apud Nicolaum Beuilaquam, & socios.
M D LXXII.

ILLVSTRISSIMO

ET REVERENDISSIMO

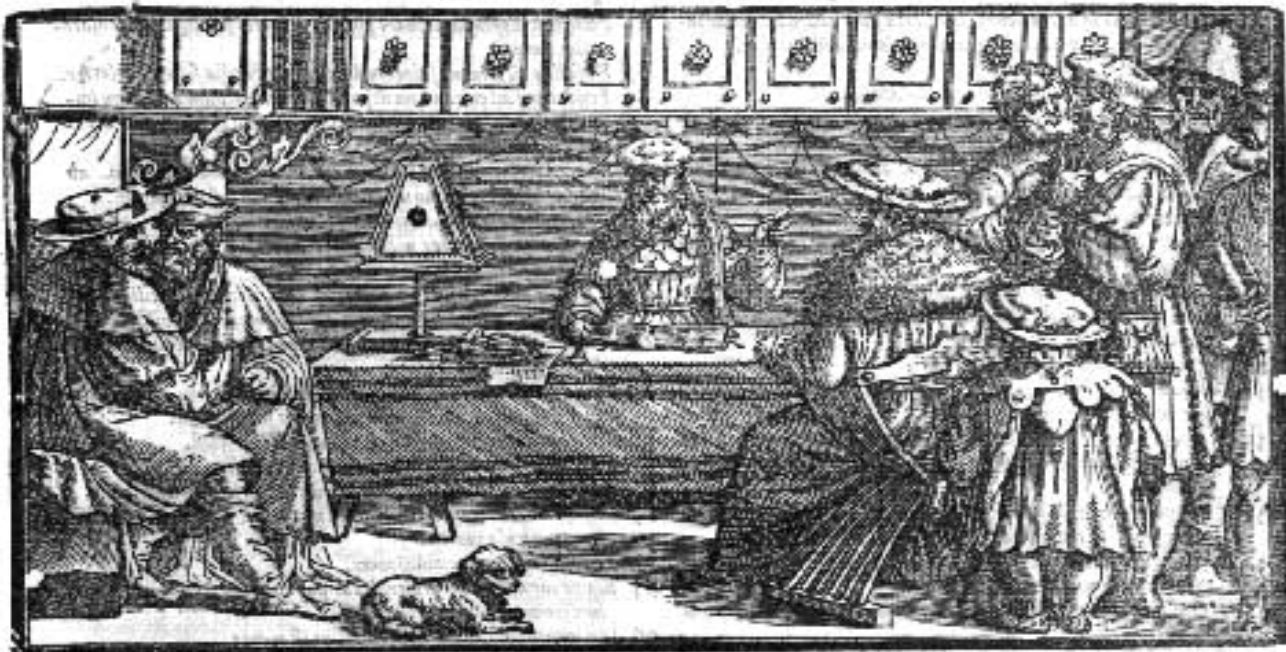
HIERONYMO A RVVERE,

ARCHIEPISCOPO TAVRINENSI.

NICOLAUS BEVILAQUA TYPOGRAPHVS S. D.

LEGES in uniuersa hominum societate, HIERONYME A RVVERE Archiepiscoporum decus, ita necessarias esse, ut in animante anima ipsa, quotquot iam fuere sapientissimi uiri & dixerunt, & suis etiam certissimis monumentis nobis testatum reliquerunt. Velut enim corpus, si anima insit, cietur, uitamq; uiuit, sin autem absit, riget & marcescit; sic humana societas, dum sanctissimis legibus regitur, dubio procul constans est, & perpetua erit etiam atque sempiterna. Contra uero sublati ipsi, tanquam si a nani in maxima hyeme, infestissimoque mari clauus abiceretur; miserime prolabatur oportet. Etenim sine legibus, ut eloquentissimus Cicero uerissime dixit, nec domus ulla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum uniuersum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. Constat profecto ad salutem mortalium, uitamque ipsorum quietam & beatam, ciuitatumque incolumitatem inuentas esse leges. Enimvero, ubi Iustitiae locus non datur, in qua uirtutis splendor est maximus, ibi nulla creditis in rebus fides, nulla erga homines pietas, nulla erga Deum religio, nulla denique res laudabilis esse potest. Non ab re igitur Aristoteles, qui maxime à doctis solet admirari, litteris consecrauit, Iustitiam non partem quandam esse uirtutis, sed totam ipsam uirtutem. Quin immo, ut Cicero probe dixit, haec omnium est domina & regina uirtutum. & Pindarus omnium & mortalium & immortalium reginam esse praedicauit, sine qua, quid sunt magna regna, ut cum diuo Augustino loquar, nisi magna latrocinia? Hinc interrogatus Dux ille summus Agesilaus, Vtra uirtus praestantior foret, Fortitudo, an Iustitia? scite, eleganterq; respondit: Nih il in qui it fortitudine indigeremus, si iusti omnes essemus. O praclarum responsum, O diuina sententia, non tam quidem ethnico quam Christiano uiro digna, & memoriae semper commendanda. Quandoquidem ne ullus quidem inueniretur, ni stolidus is esset, mentisque inops, qui fortitudinem sine iustitia, iniquitatis esse asylum non fateretur, cum ualidior imbecillioem opprimeret, & audaces, horridaque ferro dexterae ad omne facinus promptae orbem ipsum prorsus confunderent. Non immerito igitur sacrosanctas leges à Deo Opt. Max. Moisi datas fuisse, testis est nostra Christiana pura, sanctaque religio; testis & philosophorum sapientissimus Plato, qui non ab hominum aliquo, sed à Ioue, Apolline, Minervaque numinibus positas populis, non uno in loco in suis libris demonstrat: testis est & antiquitas, scriptorumque omnium denique auctoritas & consensus.

HIERONYMI GRATI IURISCONSULTI CLARISSIMI BONONIENSIS RESPONSORVM, LIBER PRIMVS.

S Y M M A R I U M.

- 1 **M**aleficia in iure tre quis non tenetur.
Textus in l. i. tit. l. c. de furt. poterat & declarat.
Presumptio est contra eum peccatorem quem res fur-
tina reperiatur.
- 2 Certas in iure certiorari non debet.
- 3 Denunciatio fit solum ad certiorandum, & non ad alium finem.
- 4 Denunciatio imponi non potest quando constat eam nihil pro-
dissipatuisse.
- 5 Citatio amitti potest quando notorie constat nullam defensionem
composuisse.
- 6 In iure aliam non tenetur.
- 7 Obligatus alterum de aliquo certiorari non cogitur eo casu cer-
tiorari, pro illo qui certior reddi debuerat notum habebat, vel
notum habere debet.
- 8 Textus in c. 1. §. pro iura, que fait pri. cau. benefice. amission. in
usu. feud. multipliciter ponderatur.
- 9 Cessante causa legis, cessat ipsa dispositio.
- 10 Capitula feudorum sunt usus & consuetudines.
- 11 Consuetudo est servili iuris, & quatenus expressum est non excedit.
- 12 Lex non inducit remedia frustratoria.
- 13 Feudatarius dominium suum in iure tenetur.
- 14 Feudatarius dominium suum non debet adiuvare contra alium,
secundum in eis opinionem.
- 15 Ardua decerni non debet ne altera regatur.
- 16 Textus in §. pro iura, quo fait pri. cau. benefice. amission. non lo-
quitur expresse de feudatario qui tenetur certiorare dominium
adversus alium dominum.
- 17 Lex ad casum rariorem ad optari non debet.
- 18 Lex de feudatario in iure de proprio & simpliciter intelligi debet.
- 19 De illis quod in faciendo sit gravis est, quod si sit in omni modo.
- 20 Malum minus de duobus est eligendum.
- 21 In iuramentum profectum a nasalis domino de fidelitate habenda
contra quoscumque homines, non comprehendit impera-
torem.
- 22 In iuramentum simpliciter interpositum, simpliciter intelligi
debet.
- 23 Una pars iuramenti, ab altera recipit declarationem.
- 24 In iuramentum determinans plures promissiones, illas equaliter
determinare debet.
- 25 Copula & repetitio qualitates precedentes in sequentes.
- 26 Exclusio unius casus facta in iuramento, alios includit.
- 27 Exceptio firmas regulam in contrarium in casibus non exce-
ptatis.
- 28 Textus in c. 1. de novo for. fidel. multipliciter ponderatur.
- 29 Forma iuramenti fidelitatis ita placet & clera fore intraducta
propter simplices & ignarantes, & non in ac significationis
ignaros.
- 30 Lex magis disponit super dubitabili, quam super certo ex verbi
propriestate.
- 31 Dicitio omnino, signat indistincte & omni casu.
- 32 Difficultas nulla cadit, ubi verba aliquid signant ex proprietate.
- 33 Interpretatio semper fit ut verba non sint superflua.
- 34 Dominus promittens non expellere inquilinum, non potest etiam
expellere si ipse datus indigeat, & in alijs casibus reservatis,
ut verba aliquam operentur.
- 35 Feudatarius promittens non alienare, sine consensu domini non
potest subfeudare, ut permissio illa aliquid operetur.
- 36 Generalis renunciatio refertur ad casum fortuitum, quando ver-
bum aliquam renunciationis est superfluum, nisi in casum for-
tuitum referretur.
- 37 Homo homini, naturali obligatione, operari debet.
- 38 De illis quilibet in foro conscientie, obviare tenetur.

HIERONYMI GRATI
IVRISCONSULTI
BONONIENSIS RESPONSORVM

Liber Secundus,

CELEBERRIMI IVRIS VTRIVSQUE

PROFESSORIS D. ANDREAE AB EXEA,
SINGVLARI CVRA RECOGNITVS,

Qui in Alphabeticum Indicem materias scitu dignas accuratè congescit.

V E N E T I I S,
Apud Nicolaum Beuilaquam, & socios.
M D LXXII.

REPERTORIUM

SINGULARIUM MATERIARUM

IN SECVNDO LIBRO RESPONSORVM
HIERONYMI GRATI BONONIEN.

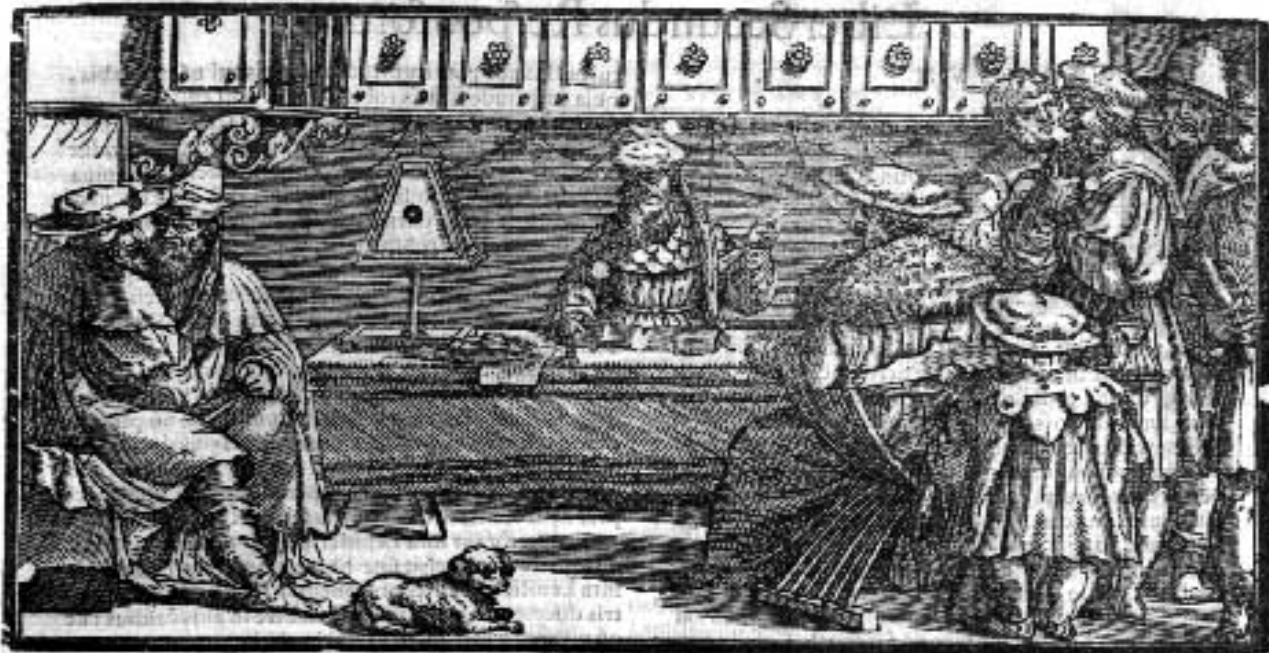
CONTENTARVM, QVAS ANDREAS AB EXEA

I. V. D. per ordinem numerorum distincte in studioforum gratiam digessit.

Absolutus in foro penitentiali iuratus accusari potest. in resp. 71. nu. 1. q. 2. 81
Absolutus pro crimine cuius ter intentato adhuc poterit accusari. in resp. 71. nu. 15. q. 1. 81
Absolutio a iuramento in singulari numero obdenta non prodest, quia do plura iuramenta in diversis instrumentis praestita fuere. in resp. 23. nu. 1. q. 2. 33
Absolutio proprie et stricte debet interpretari. in resp. 23. nu. 9. q. 2. 33
Absolutio a iuramento parte citata concedi debet. in resp. 23. nu. 10. q. 2. 33
Absolutio sine quittance debet continere ex qua causa. in resp. 65. nu. 30. q. 2. 75
Absolutio a iuramento nec etiam per Papam concedi potest, nisi probata in enormissima lesione. in resp. 93. nu. 1. q. 2. 103
Absolutionem potest a iuramento praestato per eum qui mandatum non habebat, et dicitur nullum esse, et se amulare velle, dicitur habere rata gesto per illum. in resp. 23. nu. 19. q. 2. 33
Absolutionem retractari debent priusquam contra se vel absolutum iuramento de eodem crimine rogari possit. in resp. 72. nu. 14. q. 2. 83
Absurdum ut existeret recedat a regalis iuris communis. in resp. 32. nu. 11. q. 2. 42
Absurdum est utrumque ex filia maiore esse conditionis quam esset ipsa filia. in resp. 34. numero 3. folio 63. et in resp. 5. numero 33. q. 2. 109
Absurdum ut existeret inducitur fideicommissum, et filii instituti existantur gratati restitute nepotibus possit in conditione. in resp. 5. nu. 33. q. 2. 109
Accusator debet se subscribere libello accusationis. in resp. 74. nu. 3. q. 2. 81
Aequitas per filiam industriam presumuntur ex ipsius industria acquisita. in resp. 104. nu. 10. q. 2. 115
Acta iudicialia non sunt mandanda. in resp. 13. numero 56. q. 2. 21
Acta faciunt notoriam. in resp. 75. nu. 13. fo. 34. et in resp. 51. nu. fo. 60. et in resp. 76. nu. 14. q. 2. 86
Acta publica approbata probant inter quasvisque personas. in resp. 95. nu. 18. q. 2. 107
Acta iudicialia die feriat fieri non possunt. in resp. 137. numero 3. q. 2. 149
Actus in dubio censetur factus nomine proprio, et ad propriam utilitatem. in resp. 12. nu. 37. fo. 27. et in resp. 127. nu. 5. q. 2. 124
Actus sequens per quem receditur a primo, si non valet non operatur ut a primo dicatur recessum. in resp. 2. numero 16. q. 2. 32
Actus superioris nullus propter factam causam non ligat manus inferiorum. in resp. 3. nu. 12. q. 2. 45

Actus dicitur mortuolus, quando fuit celebratus durante eadem causa iurata. in resp. 38. nu. 15. q. 2. 47
Actus metu celebratus non dicitur, nisi metus talis interueniat qui in iuram constanter cadere possit. in resp. 43. nu. 1. q. 2. 52
Actus ab eo celebratus qui solus erat in domo alterius, qui habebat arma et comites armatos, et qui ad libitum poterat eum interficere, non valet, nisi fuerit factus consensu, si metum qui gessit allegat. in resp. 43. nu. 16. q. 2. 52
Actus in se adulterij licet plene probari non possit, praeparaturus tamen ad eum et conuictus plene probari debet, per testes omni exceptione maioris. in resp. 50. nu. 33. q. 2. 59
Actus qui diuersimodo intelligi potest, contra eum debet intelligi qui fecerit in illo. in resp. 62. nu. 14. q. 2. 71
Actus ut valet, ratio ad eum necessaria praesumitur observata. in resp. 77. nu. 19. q. 2. 86
Actus ut valet, si instrumentum dicitur patrem donasse filio, et illum emancipasse, attendit ordine litterarum, et asumitur q. emancipatio prius fuerit facta. in resp. 77. nu. 20. q. 2. 86
Actus celebratus a legatario sine qualitatibus requisitis a testatore nullus est momenti. in resp. 81. nu. 10. q. 2. 90
Actus ut valet, in dubio ad diminutionem operatur regnum. in resp. 92. nu. 10. q. 2. 102
Actus factus lege resiliens est nullus. in resp. 109. numero 11. q. 2. secundo. 120
Actus humani pendunt omnes a potentia et voluntate. in resp. 5. nu. 12. q. 2. 9
Actus factus non servat a forma statuti annullantis non valet. in resp. 7. nu. 6. q. 2. 15
Actus derogatur a iuniori parte dispositionis. in resp. 120. numero 19. q. 2. 136
Actus spontaneus non operatur ultra eorum voluntatem. in resp. 133. nu. 4. q. 2. 147
Actus factus forma non servata licet alius sit ipso iure nullus, hoc tamen fallit quando lex ulterius procedit providendo de remedio annullationis. in resp. 139. nu. 10. q. 2. 152
Actus ubi amplius fieri non potest, vel res non est integra, ratificationi non potest. in resp. 149. nu. 11. q. 2. 159
Actus non potest incipere ab eo tempore, a quo debet finire. in resp. 149. nu. 16. q. 2. 160
Actum non necessarium fraudulenter faciens ex eo non potest se posse excusare, quod non tenetur ad actum. in resp. 12. nu. 32. q. 2. 21
Actum faciens iudicis nolentibus praesentibus iustem timoris causam habuisse non dicitur. in resp. 45. nu. 1. q. 2. 52
Actum sibi magis proficuum et utilem quilibet facere noluisse praesumitur. in resp. 44. nu. 26. fo. 54. et in resp. 63. nu. 11. q. 2. 71
Actio nulla competit patri contra filiam sibi surripientem. in resp. 10. nu. 13. q. 2. 18
Actio ad interesse competit etiam ubi criminaliter agitur. in resp. 46. nu. 14. q. 2. 55
Actio iuris legis Aquilae competit propter omissionem. in resp. 46. nu. 15. q. 2. 55
Actio competens domino ex i. f. c. de acq. poss. non conuictus in media eo existente in persona rogantis, sed ab alienatione facta et rogantis. in resp. 63. nu. 3. q. 2. 72
Actio in hypotheca non consistit per additionem hereditatis. in resp. 63. nu. 1. fo. 71. et in resp. 109. nu. 2. q. 2. 66
Actio non manet necessaria libello non est expianda, sed sufficit narrare factum ex quo colligitur. in resp. 4. nu. 2. q. 2. 51

HIERONYMI GRATI IVRISCONSULTI CLARISSIMI BONONIENSIS, RESPONSORVM LIBER SECVNDVS.

SPMMARIUM RESP. I.

1. **D**ubium casatur quando binde sunt doctorum opiniones.
2. Iura Leuitici sunt diuina, ueralla, & inmutabilia.
3. Declaratio potius praesentatur quam correctio.
4. Verbum uniuersale in parte falsificatum, in totum redditur falsum.
5. Ratio legis scripta comprehendit casus similes, ac si uerbis essent expressi.
6. Lex simpliciter loquens declaratur ab alio magis particulariter loquente.
7. Ratio aequaliter succedendi a natura masculis & feminis attributa, sine subiecta a modis iurisprudenciae ratione uenationis conseruanda.
8. Mystica omnia, aduentu gratia praeterierunt.
9. Rex fratris mei non est consanguinea mihi.
10. Pontifex in qua simpliciter iuris pontificii sunt, tollere potest.
11. Intellectus ad e. ut & e. gaudemus de diuini.
12. Intellectus ad l. pe. & sen. C. de inest. nup.
13. Exemptio non est inuincendum.
14. Opinio glo. aliquibus authoritatibus comprobata, conuenit cum manam.
15. Glossa uim textus habet.
16. Doctoribus & glossis uocari credendum, nisi quatenus lege, uel ratione manentur.
17. Iudicari potest contra communem opinionem, quando non habet casum legis pro se, uel uere non probatur.
18. Glossa debet intelligi secundum legem quae allegat.
19. Intellectus ad e. olim. d. q. i.
20. Res in dubio est ascribenda antiquiori & nobiliori.
21. Dispositio ab eius ratione moderatur.

22. Intellectus ad c. 2. 35. q. 1.
23. Seruo refertur ad ea ad qua refertur potest.
24. Summus pontifex in omnibus casibus, praeterquam in articulis fidei, dispensare potest.
25. Summus pontifex in omnibus dispensare potest praeter sibi uidentur per se, ut in casibus in quibus expresse prohibetur.
26. Index in dubio potest impleri cum partem qua sibi uidetur.
27. Inuincendum est in dubio pro matrimonio contrahenda.
28. Summus pontifex, ex causa, contra ea quae sunt iuris diuini dispensare potest.
29. Idem & imperator.
30. Summus pontifex, matrimonium contrahi non posse rescindi, nisi ex causa dispensare non potest.
31. Summus pontifex, matrimonium ut contrahat matrimonium, ex causa dispensare potest.
32. Summus pontifex super praescriptis moralibus negatiuis, dispensare non potest.
33. Falsa propter pacem legis habet uigorem.
34. Causa assignari non creditur, quando sine ea alium gerere non potest.
35. Causa in principio non praesumitur, maxime quando ad instanciam partis referuntur contra ius diuinum.
36. Probatio contra praesumptionem iuris & de iure non admittitur, nisi per confessionem partis.
37. Summus pontifex contra Euangelium Christi dispensare non potest.
38. Secundum uim imminet, papa non est obediendum.
39. Scandalum ut emittatur, generaliter a regulis iuris est recedendum.
40. Falsa causa uobereus & suspensa, uel necessaria ad dispositionem, ipsam uim dispositionem.
41. Error ex defectu uoluntatis, uel praesentia, aut iact dispositionem.
42. Dispensatio facta ex falsa causa non ualeat.
43. Dispensatio, nisi ex rationabili causa fieri non potest.
44. Dispensatio facta ex pluribus causis, an cesset una causa cessante.
45. Res p. m. Hierony. Coll. Paris. 11. AA RE-